

גבולות היחידה: פרק מ"ב פסוקים א'-ט'**נושא היחידה: ירידת האחים למצרים****מספר שיעורים: 1 מתוך 4 (על פי המתווה).****כתבה: אביגיל באס****כללי:**

הירידה למצרים: מכיוון שהרעב חזק, שולח יעקב את בניו לקנות אוכל במצרים. הם יורדים למצרים - עשרה אחים, בלי יוסף שנמכר ונמצא כבר במצרים, ובלי בנימין, כי אביו פחד שיקרה לו משהו.

פגישת יוסף ואחיו: האחים מגיעים אל המשביר שאחראי על מכירת התבואה (יוסף) ומשתחוים לו. יוסף מזהה את אחיו ומדבר איתם קשות. יוסף נזכר בחלומות שחלם שאחיו משתחוים לו, ורואה שחלומותיו אכן מתגשמים. האחים אינם מכירים את יוסף, כי הוא נראה כשליט מצרי. יוסף אינו מזדהה בפניהם, כי רוצה לראות האם אחיו מתחרטים על מכירתו, והאם הם מתייחסים כאחים לבנימין. יוסף מאשים אותם בכך שהם מרגלים.

פתיחה:

1. קישור עם הפרק הקודם ונתינת רקע נצרך להבנת היחידה: יש רעב בכל הארצות באזור, אולם במצרים יש אוכל, בזכות יוסף.

לכן כולם באים למצרים לקנות אוכל.

להזכיר איפה "גיבורי הסיפור" נמצאים בשלב זה בסיפור:

יוסף - משנה למלך פרעה במצרים.

יעקב - חושב שיוסף נטרף (האחים הרי הביאו לו ראיה לכך), והוא שבור ואינו מוכן להתנחם לאחר מות בנו האהוב.

11 אחים - נמצאים עם יעקב אביהם.

יעקב ובניו נמצאים בארץ כנען - ארץ ישראל, סמוך לארץ מצרים, ויש שם רעב.

לתת רקע מקדים הנדרש להבנת היחידה: מהו **מרגל**: אדם ששולח לארץ אחרת כדי לאסוף בִּסְתֵר ידיעות על סודותיה של אותה ארץ.

לימוד הפסוקים:

פסוק א'-ב': יעקב שומע שיש תבואה במצרים, ושולח את בניו לקנות שם אוכל, כדי שיינצלו מהרעב ששורר בארץ ישראל.

וַיָּרָא - רָאָה - הִבִּין, יָדַע מִן הַשְּׂמוּעָה.

למה תִּתְּרָאוּ - תִּבְיִטוּ זֶה בְּפָנָי זֶה מִתּוֹךְ הַסּוּס וְנִפְחַד - יעקב בעצם אומר לבניו לא לשבת בארץ בזמן הרעב ולפחד, אלא ללכת ולקנות אוכל במצרים, כפי שאנשים אחרים עושים.

"יֵשׁ-שָׁבֵר בְּמִצְרַיִם" - "שָׁבֵר" = תְּבוּאָה - כי היא שוֹבֶרֶת אֶת הָרֶעֶב.

משמעות "לשבור" - זה לקנות או למכור אוכל (כמו שלמדנו ביחידה הקודמת).

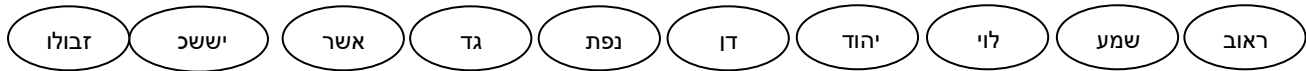
להפנות שאלה לתלמידים: האם, לדעתכם, האחים ירדו למצרים לקנות תבואה או למכור תבואה? תשובה: כאן הפירוש הוא לקנות (יודעים לפי ההקשר).

"רדו..." - כוונת יעקב הייתה לומר שבניו יצאו מארץ ישראל וירדו למצרים - שזה מכונה ירידה (כשילכו בכיוון ההפוך חזרה לארץ ישראל, הדבר יכונה "עלייה") (ראו מסרים והפנמה).

פסוקים ג'-ד': עשרה מתוך שנים עשר בני יעקב יורדים למצרים לקנות אוכל.

להזכיר את שמות שנים עשר בני יעקב¹.

לכתוב על הלוח את הבנים שיורדים.

לאחר קריאה בקול של פס' ג' ולפני המעבר לפס' ד', יש להפנות שאלה לתלמידים:

מדוע רק עשרה מתוך שנים עשר מבני יעקב יורדים למצרים?

איפה השניים האחרים?

יוסף - כבר נמצא במצרים-משנה למלך.

← **לשאל את התלמידים:** האם גם אביו יעקב יודע שיוסף הוא המשנה למלך במצרים?

לא! כפי שלמדנו בפרק ל"ז: יעקב חושב שיוסף נטרף ומת: "חֲזָה רָעָה אֶכְלֶתְהוּ! טָרֵף טָרֵף יוֹסֵף".

אז הבנו למה יוסף לא יורד למצרים. **אך מה בנוגע לבנימין?**

לבקש מתלמיד שיקרא בקול את פס' ד', ונגלה יחד:

"וַאֲת־בְּנֵימִן אַחִי יוֹסֵף, לֹא-שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת-אַחִיו, כִּי אָמַר פֶּן-יִקְרָאֵנוּ אֲסוּן".

להסביר: "פֶּן יִקְרָאֵנוּ אֲסוּן" - שָׁמָּה יִקְרָה לוֹ מִקְרָה רָע. יש בדרך הרבה פגעים וסכנות.

בנימין - יעקב דואג במיוחד לבנימין, כי רק יוסף ובנימין הם בני רחל שהייתה אשתו האהובה. יעקב אבינו חושב שיוסף כבר נטרף, ובנימין הוא הבן היחיד שנשאר לו מאשתו האהובה רחל, ולכן הוא חושש לתת לו לרדת למצרים, כי אולי יקרה לו משהו וגם הוא ימות, וכך לא יישאר לו אף בן מרחל.

פס' ה': "וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל" - הכוונה כאן לעשרת הבנים של יעקב = ישראל (בשונה ממה שאנו רגילים לכנות את כל העם "בני ישראל").

"לְשֹׁבֵר בְּתוֹךְ הַבָּאִים" - בְּיַחַד עִם כָּל הַנִּכְנָסִים.

האחים נכנסו עם כל שאר האנשים שבאו לקנות אוכל במצרים - לא נבדלו לעצמם למרות שהיו עבריים.

פסוקים ו'-ח':

אחי יוסף מגיעים למצרים במצוות אביהם כדי לקנות אוכל בשנות הרעב.

האחים מגיעים אל המשביר שאחראי על מכירת התבואה (יוסף) ומשתחוים לו.

← "וַיִּשְׁתַּחֲוּ-לוֹ אֲפִים אֶרְצָה" - להדגים יחד עם תלמידים מהי השתחויה בפני אדם חשוב.

"המשביר" - יוסף מכיר אותם (האחים שלו - הוא מכיר את השפה בה מדברים), אך הם אינם מכירים אותו, שכן הוא נראה כשליט מצרי, וקוראים לו בשם אחר - "צפנת פענח" במקום יוסף. הוא מדבר מצרית, ומדבר איתם באמצעות מתורגמן - לכן גם קשה לזהות את קולו.

¹ אפשר לשיר את שמותם לפי סדר הולדתם במנגינה של "אדון עולם": ראובן, שמעון, לוי, יהודה, דן, נפתלי, גד, אשר, יששכר, זבולון, יוסף ובנימין.

האחים לא ראו את יוסף במשך כ-20 שנה! הרבה זמן עבר, ואנשים נראים אחרת, במיוחד כשהוא לבוש כמצרי מכובד (בזמן מכירת יוסף, יוסף היה בן 17 שנה, ועכשיו היה קרוב לגיל 40!). דבר נוסף – האחים כלל לא מצפים לפגוש פה את יוסף, כמשנה למלך, לכן הם גם לא מעלים בדעתם שאולי זה יוסף...

יוסף מדבר איתם בצורה קשה ושואל מאיפה הם באו, והאחים עונים לו שהם באו מארץ כנען כדי לקנות אוכל.

ביאורי מילים:

הַמִּשְׁבִּיר - הַאֲחֵרָאֵי עַל מִכִּירַת הַתְּבוּאָה

עַם הָאָרֶץ - תּוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ

וַיִּתְּנָכֵר אֲלֵיהֶם - הִתְיַחֵס אֲלֵיהֶם כּוֹזְרִים (עָשָׂה עֲצָמוֹ כְּנוֹכָרִי - אָדָם שֶׁהוּא מֵעַם אַחֵר

שֶׁאִינוֹ מִכִּיר אֶת הַמַּדְבָּרִים אֲלֵיו)

וַיִּדְבֹּר אֶתָם קְשׁוֹת - יוֹסֵף דִּבֶּר אִתָּם בְּתַקִּיפוֹת

פְּסוּק ט': יוסף נזכר בחלומות שחלם שהם משתחווים לו, ורואה שחלומותיו מתגשמים. הוא אינו מזדהה בפניהם.

יוסף מאשים אותם שהם מרגלים ושהם באו לגלות את סודות הארץ:

עֲרֹת הָאָרֶץ - סוֹדוֹת הָאָרֶץ, הַדְּבָרִים שֶׁמְבַקְּשִׁים לְהַסְתִּיר וּלְכַסּוֹת.

לִהְפֹּנוֹת שְׁאֵלָה לְתַלְמִידִים: מֶה מַחְלּוֹמוֹת יוֹסֵף הִתְקִיִּים בְּמַעֲמַד זֶה?

(האחים משתחווים לו)

⇒ **משימת אתגר לתלמידים "חזקים"**: למצוא בחומש את חלומות יוסף שלמדנו עליהם בפרק ל"ז, ולהקריא בקול את הפסוק המתאים.

לִהְפֹּנוֹת שְׁאֵלָה לְתַלְמִידִים: מדוע יוסף מתנכר לאחיו?

הַתַּלְמִידִים יַעֲנוּ, וְאִזּוֹ הַמּוֹרֶה יִסְבִּיר בְּצוּרָה מַעֲנִינָת:

יוסף זוכר שאחיו חשבו להמיתו, הפשיטו אותו והשליכוהו לבור ומכרוהו לעבד.

הוא אינו בטוח אם הם מתחרטים על מכירתו, ועלולים להזיק לו או לבנימין. לכן, כאשר יוסף רואה את האחים (ואולי הוא חשב על זה עוד לפני כן, כי זה היה די ברור שהם יגיעו) הוא מתכנן תכנית שמטרתה לבחון את האחים ולראות האם הם חזרו בתשובה מאז מה שעשו לו. יוסף בעצם רוצה להביא אותם לאותו מצב כמו שהיה במכירת יוסף ולראות האם אכן הם שינו את התנהגותם או לא?²

לְצוּרֵד כֵּךְ, יֵשׁ לוֹ תוֹכְנִית:

בְּשֵׁלֵב רֵאשׁוֹן: יוֹסֵף מֵאֲשִׁים אוֹתָם שֶׁהֵם מִרְגָּלִים (אֲפֶשֶׁר לְצִיֵּן שֶׁהֵם נִרְאִים כְּאֲנָשִׁים גִּיבּוּרִים וְחֻזְקִים).

הָאֲחִים עוֹנִים שֶׁהֵם כּוֹלֵם בְּנֵי מִשְׁפַּחָה אַחַת וְשֶׁהֵם בָּאוּ לִקְנוֹת אוֹכֵל.

יוֹסֵף עוֹנֶה: "לֹא, כִּי-עֲרֹת הָאָרֶץ בָּאֲתָם לְרֹאוֹת". למה צריך כל כך הרבה בני

משפחה אחת לבוא לקנות אוכל? כנראה שאתם כן מרגלים!

² רש"י מביא בשם חז"ל, שהייתה מטרה נוספת לירידתם: "וירדו אחי יוסף - ולא כתב 'בני יעקב' [אלא 'אחי יוסף'], מלמד שהיו מתחרטים במכירתו ונתנו לבם להתנהג עמו באחוזה ולפדותו בכל ממון שיפסקו עליהם".

מסרים והפנמה:

מעלת ארץ ישראל: נדגיש את מעלתה של ארץ ישראל- "ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות" (קידושין סט:). כדאי לעמוד על הביטוי "רדו" ביחס ליציאה מהארץ ("ירידה מהארץ"), ובהקשר לכך: עלייה לארץ. יש להסביר לילדים שלא מדובר דווקא על גובה קרקע שונה, אלא על דרגה וחשיבות. (אם יש ילדים עולים חדשים בכיתה, ניתן להסביר מדוע קוראים להם "עולים"- כי הם עלו לארץ ישראל שהיא הכי חשובה מכל הארצות).

סיכום- רואים שיעקב לוקח אחריות ומבין שבני משפחתו זקוקים לאוכל, וכך הוא שולח את בניו לקנות אוכל במצרים. הוא אינו שולח את בנימין לשם, כי הוא חושש שיקרה לו משהו. יוסף מזהה את אחיו ומדבר איתם קשות, כדי לראות אם הם באמת חזרו בתשובה.

פעילות לסיכום יחידה זו והכנה ליחידה הבאה:

למדנו בפסוקים אלו שעשרה מאחי יוסף ירדו למצרים. **לשאל את התלמידים:**

האם האחים יודעים שיוסף נמצא במצרים?

תשובה: הם מכרו אותו למצרים, אך הם אינם יודעים מה קרה איתו מאז. אפשר לשער שהם חושבים שהוא עובד שם בתור עבד פשוט, ובכלל לא יודעים אם שרד. לאורך פרק זה, נראה נקודות מבט שונות של יוסף לעומת אחיו, שנובעות ממידע שונה הקיים בידם. כדי להבין זאת, נשחק מעין "משחק תפקידים" בסיכום כל יחידה- כך נבין מה כל אחד יודע ומה הם אינם יודעים בשלב זה, וזה יתפתח לאורך הסיפור:

← **נעמיד ילד בקדמת הכיתה בתור יוסף** (כדאי להלבישו בבגד מלכותי), והוא יספר לנו מה הוא יודע על עצמו ועל אחיו.

(יוסף יודע שנמכר לעבד, שהוא עלה לגדולה ושהוא משנה למלך. הוא גם יודע שאחיו באו למצרים לקנות אוכל בתמימות. הוא אינו יודע שאביו חושב שהוא נטרף, והוא גם אינו יודע שאחיו מתחרטים על מכירתו ורוצים להשיבו).

← **נעמיד עשרה ילדים בתור אחי יוסף**, והם יספרו לנו מה הם יודעים על עצמם ומה הם יודעים על יוסף (כדאי להלבישם בגלימות "של פעם" ולתת להם שקים בדמות השקים שאיתם הם באו לקנות אוכל במצרים. אפשר לתלות על כל אחד פתק עם שמו- אפשר לקשור עם סרט מתנה או להדביק מדבקה עם שמו להצגה: "ראובן").

(האחים יודעים שיוסף נמכר לעבד לרדת למצרים, שהם רוצים למצוא את יוסף ולהשיבו, שהם באו בתמימות לקנות אוכל, ושאביהם חושב שיוסף נטרף. הם אינם יודעים שיוסף עלה לגדולה ונתמנה משנה למלך ושהוא המשביר במצרים. כמו כן, הם אינם יודעים שהוא מבין את שפתם, והם גם אינם יודעים שהוא מזהה אותם).